

Apunts sobre elaboració de dossiers (de creació artística)

Projectes de creació artística

Grup 5B – Curs 2018/2019

Grau en Belles Arts

Universitat de Barcelona

Joan Miquel Porquer Rigo

<http://jmporquer.com>

joanmiquelporquer@ub.edu

joanmiquelporquer@gmail.com

Què és un dossier?

Què és un dossier?

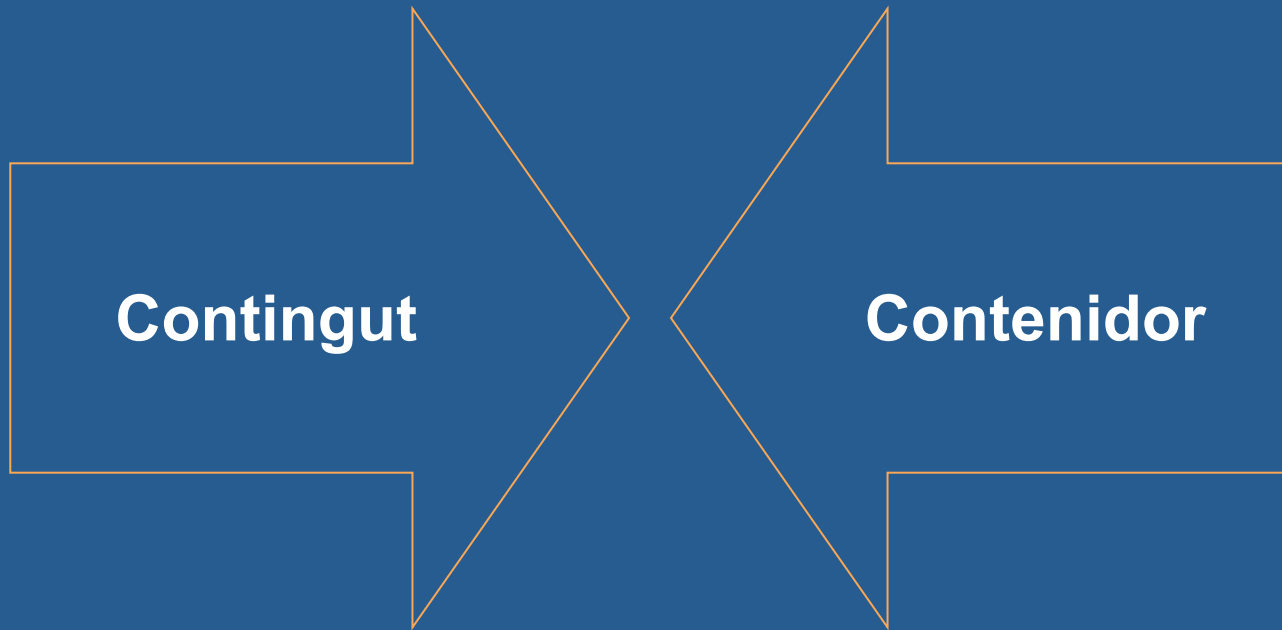
Expedient que conté una informació relacionada amb un tema que serveix de referència per a la seva consulta

Evidència textual d'un projecte o treball

Què és un dossier?

1. Contingut i contenidor
2. Preguntes inicials
3. Decisions
4. Missatge
5. Contingut
6. Forma

1. Contingut i contenidor

1. Contingut i contenidor

Contingut

Determinat per...

- Una **assignatura** o matèria
- Una **convocatòria** i unes bases

1. Contingut i contenidor

Contenidor

Determinat per...

- **Condicions** d'entrega
- **Temps** que disposem / que podem dedicar
- **Coneixements i destreses** disponibles
- **Materials i eines**
- **Potencial** de reutilització

2. Preguntas iniciales

2. Preguntes inicials

Com és el dossier que se'ns demana?

Físic o digital?

Extens o reduït?

Amb predominança de text o d'imatge?

De format estàndard o lliure?

2. Preguntes inicials

És un dossier complementari o principal?

És un element autònom o és auxiliar?

És un llibre d'artista, catàleg o dossier?

La funció principal d'un dossier és documentar i informar d'un procés, un treball, un projecte...

2. Preguntes inicials

Com és el treball/projecte que descriu?

Quina és la *natura dels seus materials*?

(¿Text, imatge, dibuix, vídeo...?)

Quina és la *seva estètica i estil*?

(Minimal, Clàssic, Abstracte, Figuratiu...)

2. Preguntes inicials

Com és el treball/projecte que descriu?

De quin material està fet?

Quin «aspecte» té?

«Què» transmet i pretén?

Quina és la seva «aura»?

A què es vol assemblar?

Coherència entre dossier i projecte

2. Preguntes inicials

De quines eines disposem?

Quin *sistema de maquetació digital*?

Quin *sistema d'impressió*?

Quines *eines d'acabat*?

Quin *espai de treball*?

2. Preguntes inicials

Quin aspecte volem que tingui?

Quin aspecte volem transmetre?

Quina narració volem contar?

Quina estructura tindrà?

2. Preguntes inicials

~~Quin aspecte volem que tingui?~~

~~Quin aspecte volem transmetre?~~

~~Quina narració volem contar?~~

~~Quina estructura tindrà?~~

**Quina és la millor forma de que «llueixi»
el meu treball?**

3. Decisions

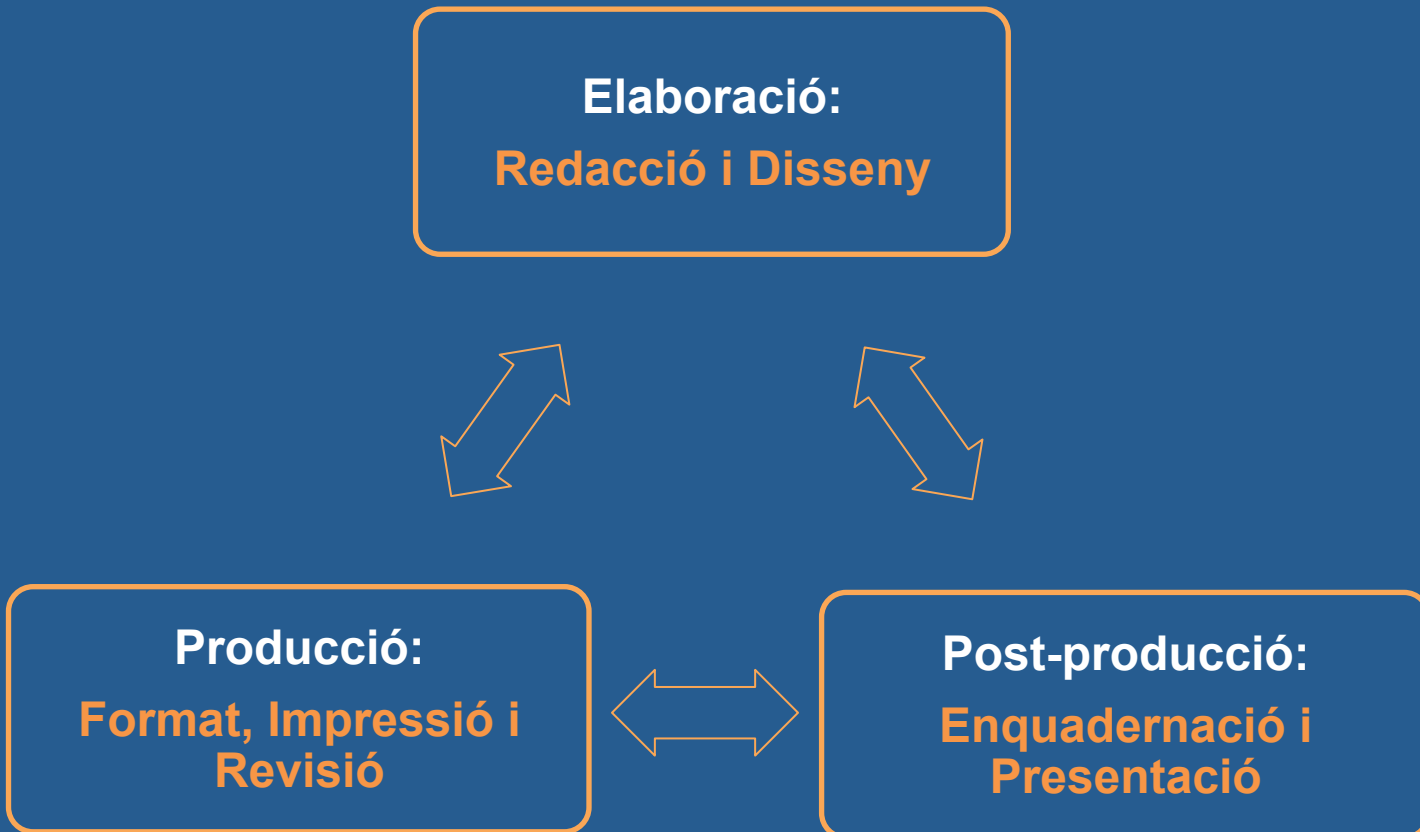

3. Decisions

Partim de la premissa de que cal presentar un **dossier físic o objecte tàctil**

Constituït a partir de tres processos interdependents i que s'han de treballar
ahora: **Elaboració, Producció i Post-producció**

3. Decisions

3. Decisions

Per l'elaboració haurem de tenir en compte...

Redacció de continguts

- Correcció (gramàtica i ortogràfica) del text
- Rigor (acadèmic i artístic) del text
- Riquesa (formal i semàntica) del text

3. Decisions

Per l'elaboració haurem de tenir en compte...

Disseny editorial

- Selecció de tipografia i les seves mides
- Quadrícula i distribució a pàgina
- Jerarquia de continguts
- Llegibilitat
- Tractament i ús de la imatge fotogràfica i vectorial

3. Decisions

Per la producció haurem de tenir en compte...

Format

- Mides i gramatges del suport paper
- Eines de treball editorial/*software* disponibles
- Fons econòmics disponibles

3. Decisions

Per la producció haurem de tenir en compte...

Impressió

- Formats imprimibles
- Tipus d'exportació de continguts per impressió
- Infraestructura o lloc d'impresnta

3. Decisions

Per la producció haurem de tenir en compte...

Revisió

- Impressió de proves per detecció d'errors (correcció ortotipogràfica)

3. Decisions

Per la post-producció haurem de tenir en compte...

Enquadració

- Formats i temps de treball necessaris
- Acabats finals complementaris
(capes, carpetes)

3. Decisions

Per la post-producció haurem de tenir en compte...

Presentació

- *Deadlines*, llocs de presentació i materials complementaris (formularis, sol·licituds...)
- Plans *B* i alternatives si tot falla...

4. Missatge

4. Missatge

4.1. Funció del text

Els textos hauran d'estar redactats tenint en compte la seva funció:

- **Creativa / al·legòrica...**
com en poemes o narracions.
- **Explicativa / argumentativa...**
com en assajos o articles

4. Missatge

4.1. Funció del text

Els textos hauran d'estar redactats tenint en compte la seva funció:

- **Descriptiva...** Com en guies i formularis
- **Decorativa...** Com en un text de fons

4. Missatge

4.1. Funció del text

Els textos hauran d'estar redactats tenint en compte la seva funció:

No hauran de perdre de vista que **el seu objectiu principal és informar** d'un procés o treball

4. Missatge

4.2. Estil del text

L'estil, llenguatge i registre del text hauran d'estar **adaptats al públic i context on es dirigeixen**

En general, en el text descriptiu és recomanable utilitzar un **llenguatge clar, especialitzat i concís**, propi de l'àrea de coneixement i un **registre formal o semi-formal**, evitant col·loquialismes.

4. Missatge

4.3. Correcció i rigor

Els textos, **redactats amb processador de text** (*Microsoft Word, OpenOffice, LibreOffice*), hauran de passar per un **corrector** del propi *software* o un en línia (*SoftCatalà*). **Les faltes d'ortografia no són acceptables.**

Si volem citar a algú o a alguna cosa, utilitzarem **models i normes de citació** establerts com ara els d'APA, Oxford o Harvard.

4. Missatge

4.3. Correcció i rigor

Podem crear el nostre propi sistema de citació o d'estructura de la informació sempre que sigui coherent i homogeni.

A on posem les referències? A final del text? A peu de pàgina? En una bibliografia específica?

4. Missatge

4.4. Identificació

No oblidarem incloure les **nostres dades personals** (Nom i cognoms, assignatura, curs i grup, dades de contacte) de forma **clara i visible** allà on escaigui (portada, primera pàgina...)

5. Contingut

5. Contingut

5.1. Eines de composició digital

Habitualment utilitzarem un programari de *Page Layout* com ara *Adobe Indesign* o *Scribus*.

Generalment evitarem l'ús de processadors de text per elaborar la versió final dels nostres dossiers.

«Has provat mai de moure una imatge a Word?»

5. Contingut

5.2. Pàgina

La pàgina és la **unitat absoluta** del dossier en la que col·loquem informació d'una forma determinada. Per compondre-la atendrem a quatre factors: **Format, Quadrícula, Marges i Blancs**

5. Contingut

5.2.1. Format

Mesures abstractes del document de treball

La composició era, abans, un activitat física (com en la *composició en tipus mòbils*). Actualment, quan *maquetem* en la nostra pantalla encara treballem amb els mateixos termes i formats (Punts, DIN...), encara que en un espai virtual. Malgrat que podem modificar-ne les mides tant com vulguem, haurem de clares de bon principi **les mides *reals* de la nostra pàgina.**

5. Contingut

5.2.1. Format

Mesures abstractes del document de treball

Consell:

Tenir sempre a mà una pàgina física de la mida del que estem *maquetant* a la nostra pantalla

5. Contingut

5.2.2. Quadrícula

Estructura interna o esquelet de la pàgina

Haurem d'establir una **quadrícula de guies** que es repeteixin en totes les pàgines per tal de que tots els elements estiguin **alineats** i garantir la **unitat i continuïtat visual del document**.

5. Contingut

5.2.2. Quadrícula

Estructura interna o esquelet de la pàgina

Consell:

Establirem una plantilla que divideixi la nostra pàgina en fraccions d'1 centímetre i procurarem que tots els elements del document (text, imatge) hi estiguin alineats per almenys un dels seus costats.

5. Contingut

5.2.3. Marges

Extrems de la pàgina que limiten amb l'exterior

En general estaran **buits**, i només s'ompliran si una imatge va «a sang». Els marges dependran del tipus d'enquadrernació i l'equilibri visual de la pàgina.

5. Contingut

5.2.3. Marges

Extrems de la pàgina que limiten amb l'exterior

Consell:

Una fórmula funcional de marges per una pàgina DIN A4, orientació vertical i enquadernació pel costat llarg és la següent: 20 mil·límetres pels costats superior i dret i 25-30 mil·límetres pels costats inferior i esquerra.

5. Contingut

5.2.4. Blancs

Altres espais buits i lliures de contingut

És important conservar **espais sense taca de color** que ajudin a **equilibrar els continguts i a descansar la vista de la persona lectora**. En ocasions resulta recomanable, fins i tot, deixar pàgines senceres amb poca càrrega de text/imatge o, directament, **en blanc**.

5. Contingut

5.2.4. Blancs

Altres espais buits i lliures de contingut

Consell:

Per norma mantindrem sempre les mateixes distàncies entre els diferents elements del document. Per exemple, deixarem una distància de 8 mil·límetres entre els diferents paràgrafs o entre els paràgrafs i les imatges.

5. Contingut

5.3. Tipografia

Gran part del dossier està compostat de text i, per tant, és fonamental tenir molt en compte les seves característiques.

Per norma general, triarem una tipografia i la seva mida (cos) posant pel davant la llegibilitat.

5. Contingut

5.3. Tipografia

Les cinc famílies tipogràfiques són:

- Serif: Times, Bookman, Courier...
- Sans-serif: Arial, Helvetica, **Futura**, Gill...
- Cal·ligràfiques: *Handwriting, Blackletter...*
- Decoratives: Papyrus, **ROSEWOOD**, Comic...
- Especials/Wingdings: ♦ Ω ❖ ☒ ⌘ ☞ ☞ ☞

5. Contingut

5.3. Tipografia

- Les serif són **més còmodes** per llegir textos extensos, encara que es veuen més «**conservadores**»
- Les sans-serif es «veuen» més «**contemporànies**», però no són tan llegibles.
- Les especials, si s'usen, **només apareixen en títols puntuals.**
- Podem utilitzar **més d'una tipografia en un document** sempre que ho fem de forma moderada. Per exemple: utilitzant una serif pel cos de text i una sans-serif pels títols.

5. Contingut

5.3. Tipografia

Mides: malgrat dependre substancialment de la mida de la pàgina i de les característiques de la tipografia, normalment, els caràcters d'un text tindran entre **8 i 12 punts de grandària**. Menys de 8 s'usarà exclusivament per textos puntuals o peus de fotografia. Més de 12 es reservarà per títols i subtítols.

«Un cos de mida 15 no és apte per escriure un dossier»

5. Contingut

5.3. Tipografia

Paràgrafs: els blocs de text continuat hauran de tenir una mitjana de **40-45 caràcters o 10-12 paraules** per línia. Un nombre superior o inferior dificulta la lectura.

Depenent del text i del disseny de pàgina, es podrà alternar el text justificat, a bandera o centrat.

5. Contingut

5.3. Tipografia

Caràcters: els atributs (negreta, cursiva...) s'utilitzaran de forma puntual i coherent.

- **Negreta:** per ressaltar conceptes clau.
- *Cursiva:* per assenyalar termes en altres idiomes o sentits figurats.
- Subratllat: per ressaltar conceptes clau (alternativa).
- « “ ‘Cometes’ ” »: per emmarcar cites literals, sentits figurats o col·loquials.

5. Contingut

5.4. Imatge

Les imatges d'un dossier hauran de tenir una resolució de **300 ppp** i una mida igual a la que es vulguin imprimir. Tanmateix, les imatges podran reduir-se, si escau, a **150 ppp** si no s'arriba a la mida desitjada sense perill a perdre qualitat d'impressió.

5. Contingut

5.4. Imatge

Per tal d'editar les característiques d'una imatge, optarem per programes com ara **Adobe Photoshop** o **GIMP**, on també intervindrem, si escau, paràmetres de *Brillo/Contraste*, *Niveles* o *Curvas de color*.

5. Contingut

5.4. Imatge

Guardarem preferentment les imatges en format **TIFF** per tal de poder-les tornar a editar sense perdre qualitat –i no en **JPEG**.

(Ens podem aprofitar del comandament *Automatizar* de *Photoshop* per sistematitzar el treball amb moltes imatges: *Barra de Tareas>Archivo>Automatizar>Lote*)

5. Contingut

5.4. Imatge

En cas de necessitar imatges vectorials, les podrem crear mitjançant software com ara *Adobe Illustrator*, *Rhinoceros* o *Inkscape*.

5. Contingut

5.5. Exportació

Independentment del *software* emprat per a la composició del dossier, exportarem el resultat a ***Portable Data Format (PDF)***, vigilant que el resultat conservi totes les dades i no hi hagi incompatibilitats a l'hora d'imprimir. Per tal de fer-ho, en la finestra de diàleg d'exportació, si n'hi ha, haurem de seleccionar opcions com ara «**incrustar**», que fixa el text en forma d'imatge.

6. Forma

6. Forma

6.1. Suport

Treballarem, en general, a partir de papers o cartrons cenyits als formats estàndards **DIN A5** (148x210 mm), **A4** (210x297) i **A3** (297x420).

Són els **predeterminats i acceptats** per la majoria de **programes i impressores**, els **més comuns a les tendes** i venen donats per una normativa (ISO) europea.

6. Forma

6.1. Suport

Existeixen altres suports determinats per la tradició, la indústria o per necessitats especials: **DIN A3+** (329x483 mm), **SRA3** (320x450 mm), **100x70**, **70x50...**

Diferents disciplines i professions treballen també amb altres formats (arquitectura i enginyeria, fotografia, edició de llibres...)

6. Forma

6.2. Gramatge

Gruix de les pàgines. Defineix el pes d'un suport paper per metre quadrat (gr/m^2). Per exemple:

- <60 gr   Paper de diari
- 60 gr   Paper «biblia»
- 70-90 gr   Paper foli
- 100-120 gr   Foli gruixut
- 130-240 gr   Cartolina i altres
- >240 gr   Cartolina gruixuda i cartró

6. Forma

6.3. Acabat

Característiques superficials del suport.
Diferenciem entre:

- Industrials i artesanals
- Nous o reciclats
- De cel·lulosa, de cotó, de/amb plàstic...
- Acolorits, naturals o blanquejats
- Mats, Setinats, Brillants, Transparents...

6. Forma

6.4. Impressió

En general el procés d'impressió es portarà a terme amb una impressora de sobretaula (tinta) o, preferiblement, una professional de tipus **digital** (làser) en una copisteria.

No obstant, trobem també tipus d'impressió **artística** (gravat) i **industrial** (òfset).

6. Forma

6.4. Impressió

Cada un dels processos té avantatges concrets:

- La impressió digital làser és **ràpida** i de **qualitat**.
- La impressió digital de tinta és lenta i cara, però permet emprar **formats i gramatges inusuals**.
- La impressió artística (serigrafia, estergit) permet **acabats concrets i singulars...**

6. Forma

6.5. Regla d'or

Quan més a prop de l'estàndard (**DIN A4, 70-120gr, mat, impressió digital làser**), menys complicacions de composició i producció i més assequible.

6. Forma

6.5. Regla d'or

No obstant, per tal de no **caure en la monotonia**, podem considerar:

- **Combinar gramatges**, tipus i acabats de paper
- Treballar amb **formats de paper lleugerament modificats**
- **Recuperar materials**.
- Combinar **tipus d'impressió**
- Alternar **impressió en blanc i negre amb color**.

6. Forma

6.6. Maqueta de correcció

Resulta recomanable fer una **prova d'impressió en baixa qualitat** abans de procedir a l'Obra final per tal de detectar-hi errors de composició, de resolució d'imatge i de llenguatge, així com per provar-hi la postproducció.

6. Forma

6.6. Maqueta de correcció

Buscarem tot allò que no estigui al seu lloc:

- *Es «cau» algun element en els marges blancs?*
- *Els marges són suficients?*
- *Hi ha pixel·lació a les imatges?*
- *Hi ha problemes de llegibilitat al text?*
- *Hi ha dobles espais entre paraules, paraules òrfenes o vídues, lletres majúscules incorrectes?*
- ...

6. Forma

6.7. Postproducció

Per post-producció entenem el procés de **posar en comú tots els elements** produïts/impresos del dossier.

Per posar-los en relació bé podem unir-los directament amb una **enquadrernació** o bé **combinar-los en una carpeta**, caixa o estoig industrial o específic.

6. Forma

6.7. Postproducció

Les encuadernacions poden dividir-se entre aquelles que uneixen fulles soltes i aquelles que uneixen fulles plegades o llibrets.

- Les primeres inclouen la **costura japonesa** manual o mecànica, **espiral** i altres mètodes d'oficina i encolat.
- Les segones inclouen la **costura en espina** i altres encuadernacions **cartoné/rústiques**, **grapes** i elàstics.

6. Forma

6.7. Postproducció

La quantitat i característiques de les fulles que vulguem unir determinen en bona mesura les possibilitats de postproducció.

Així mateix, el tipus d'enquadrernació triat determina severament la llegibilitat del dossier: resulta molt més llegible un dossier «espiral» que un amb «costura japonesa».

6. Forma

6.8. Eines bàsiques de postproducció

Kit bàsic: Tauleta de tall, *Cutter* o bisturí, Regla metàl·lica i Plegadora.

Kit secundari: Guants de cotó, Perforadors, Grapadores, Agulles d'enquadrernar, Tampons de tinta, Guillotina, Fils i Cordills, Coles, Cargols, Teles i Pells d'enquadrernació, «Pico de Loro»...

Referències:

Manuais gràfics i ortotipogràfics

- Avella, Natalie (2010). *Diseñar con papel. Técnicas y posibilidades del papel en el diseño gráfico*. Barcelona: Gustavo Gili
- Aleza Izquierdo, Milagros (2011). *Signos ortográficos, ortotipografía y normas actuales. Anejo nº1 de Normas. Revista de Estudios Lingüísticos Hispánicos*. Valencia: Departamento de Filología Española, Universitat de València. Disponible en https://www.uv.es/normas/2011/materiales/Signos_2011.pdf
- El País (Ed.) (2014). *El País. Libro de estilo*. Madrid: Santillana.
- Gatter, Mark (2005). *Listo para imprenta. Cómo llevar los proyectos de la pantalla al papel*. Barcelona: Index Book
- Jardí, Enric (2019). *Así se hace un libro*. Barcelona: Arpa.
- La Vanguardia (Ed.) (2018). *La Vanguardia. Libre d'estil*. Barcelona: Libros de Vanguardia.

Referències:

Manuais gràfics i ortotipogràfics (cont.)

- Marín Álvarez, Raquel (2013). *Ortotipografía para diseñadores*. Barcelona: Gustavo Gili.
- RotoVision (2008). *Retículas. Soluciones creativas para el diseñador gráfico*. Barcelona: Gustavo Gili
- Swann, Alan (1995). *Bases del diseño gráfico*. Barcelona: Gustavo Gili

Guies d'escriptura (inicial)

- Eco, Umberto (2010). *¿Cómo se hace una tesis?*. Barcelona: Gedisa

Guies d'estil

- <http://normasapa.net/>
- <http://rua.ua.es/dspace/bitstream/10045/45402/8/Estilo-Harvard.pdf/>
- <http://crai.ub.edu/es/que-ofrece-el-crai/citaciones-bibliograficas/>

Referències:

Software gratuït

- <https://www.scribus.net/>
- <http://www.gimp.org/>
- <http://es.libreoffice.org/>
- <http://www.openoffice.org/>
- <https://inkscape.org/es/>

Tipografies en descàrrega gratuïta

- <http://www.dafont.com/es/>
- <http://www.1001fonts.com/>
- <https://www.myfonts.com/>

Referències:

Venta de material paper i cartró

- Raima – <http://www.raima.cat/>
- La Bolsera – <http://www.labolsera.com/>
- Casa Piera – <http://www.casapiera.com/>
- Servei Estació – <https://serveiestacio.com/>

Eines i materials d'enquadració

- Raima – <http://www.raima.cat/>
- An-Car – <http://www.an-car.cat/>
- Curtidos Pinós – <http://www.curtidospinos.com/>
- Corderia Farrés – <http://www.corderiafarres.com/>

Tintes serigràfiques

- Vostok – <http://www.vostokshop.eu/>

Referències:

Copisteries

- Alfambra – <http://alfambra.cat/>
- Diagonal – <http://www.fotocopies.com/>
- Paperam – <http://www.paperam.net/>

Impremta d'art

- Impressionart – <http://www.impressionart.es/>
- The Folio Club – <http://thefolioclub.com/>
- Tinta Invisible – <http://www.gravat.com/>

Grans tiratges:

- Pixartprinting – <http://www.pixartprinting.es/>
- Cevagraf – <http://www.cevagraf.coop/>

Gràcies per l'atenció!

Aquest material docent està sotmès a una llicència *Creative Commons*
Reconeixement-NoComercial 4.0 Internacional

Projectes de creació artística

Grup 5B – Curs 2018/2019

Grau en Belles Arts

Universitat de Barcelona

Joan Miquel Porquer Rigo

<http://jmporquer.com>

joanmiquelporquer@ub.edu

joanmiquelporquer@gmail.com